

КЛАСИФИКАЦИЈА НА СЕКУНДАРНИТЕ МЕТАБОЛИТИ

Доц. д-р Наташа Ристовска

Класификација според структура на скелет

- Алифатични
- Циклични
- Ароматични
- Бензеноидни
- Хетероциклични (Повторете ги хетероцикличните соединенија на азот, петчлени и шестчлени прстени, кондензирани со бензен, со еден и два атоми на азот)

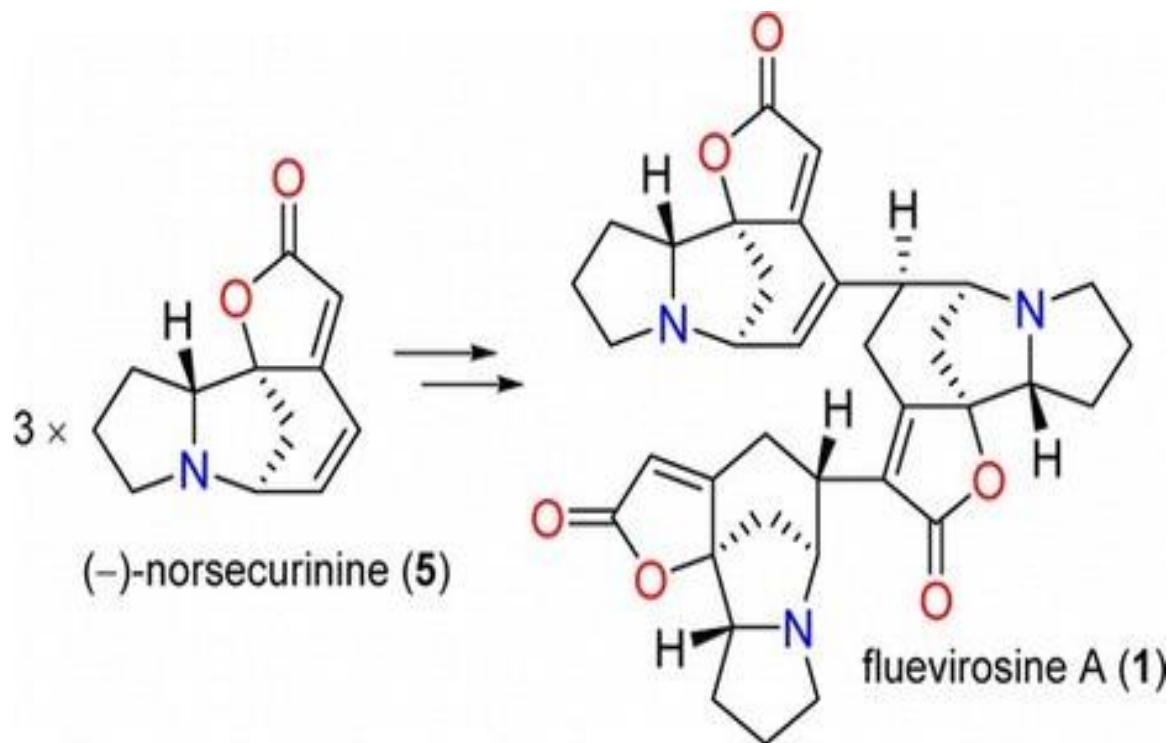
Класификација според фармаколошко дејство

Класификација според хемотаксономија

Класификација според биосинтетско потекло (биогенеза)

БИОГЕНЕЗА VS БИОСИНТЕЗА

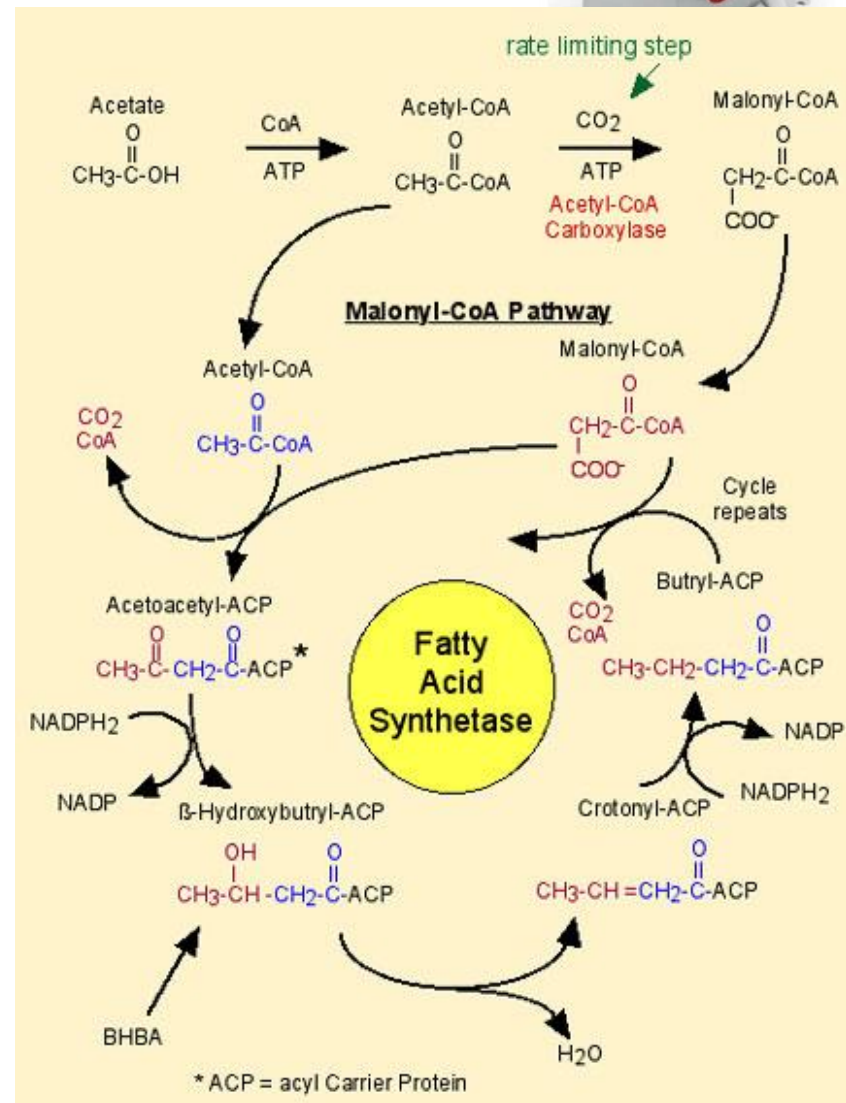
- Под **биоге́неза** се подразбира од кој клучен интермедијар (на примарниот метаболизам) започнала синтезата на комплексни хемиски соединенија и секундарни метаболити во живите организми под влијание на ензими.

БИОГЕНЕЗА VS БИОСИНТЕЗА

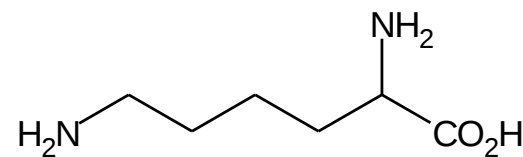
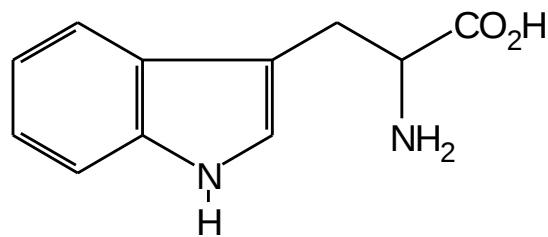
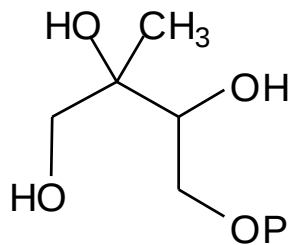
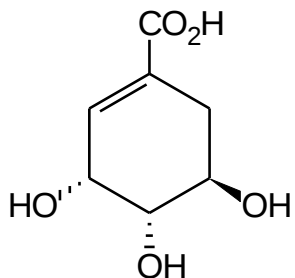
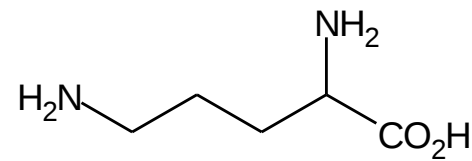
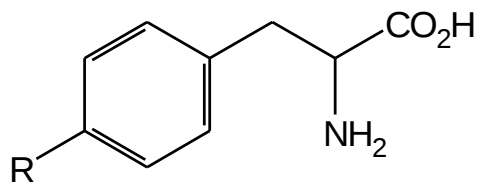
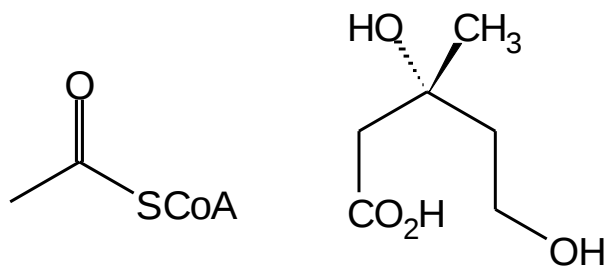

- **Биосинтеза** е процес во кој преку низа од хемиски реакции во живите организми молекулите се трансформираат во посложени биомолекули, како јаглехидрати, липиди, протеини, нуклеотиди и нуклеински киселини.
- Биосинтеза е проучување на биохемиските патишта, чекор по чекор, според кои се образуваат секундарните метаболити, кои поради физиолошката активност најчесто се применуваат како лекови.
- Специфичните реакции се ензимски катализирани.

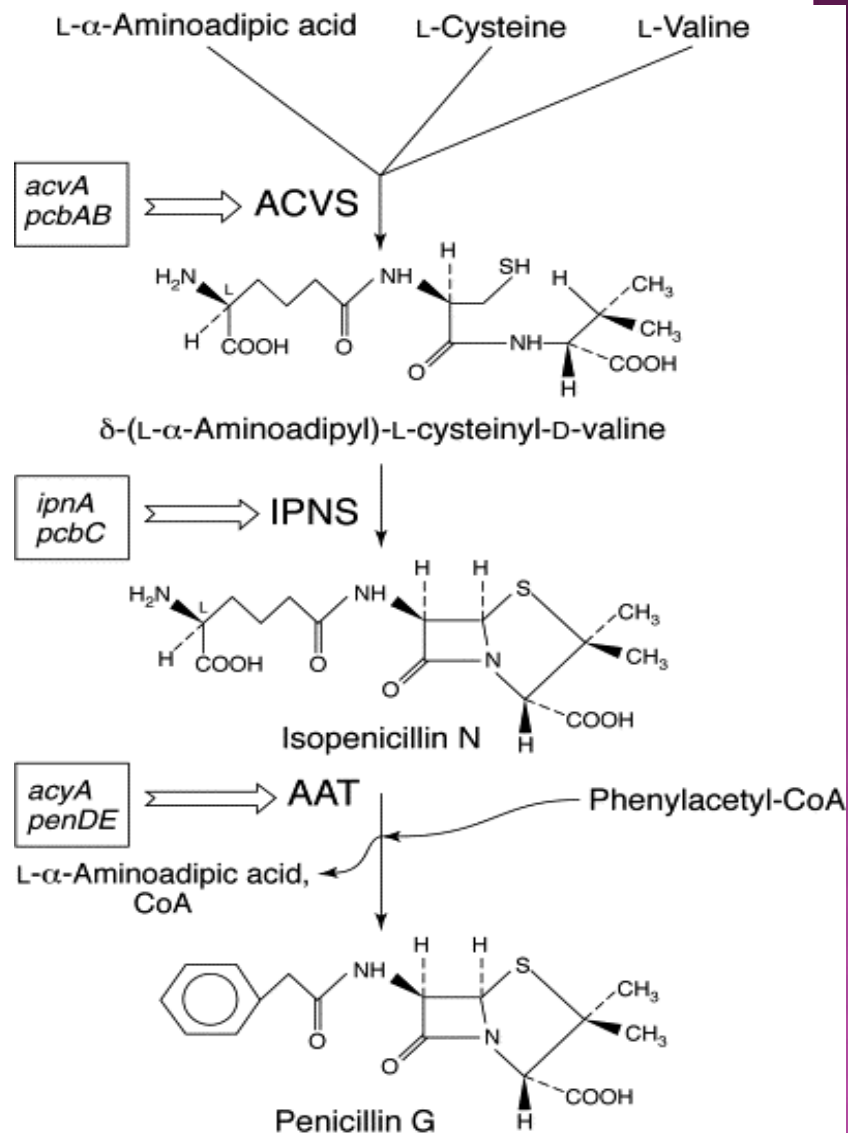
БИОГЕНЕЗА VS БИОСИНТЕЗА

- **Биогенеза:** преглед на настанокот на соединенијата од неколку интермедијари како градбени единици: ацетил CoA, мевалонска киселина, метил еритритол фосфат, шикими киселина, аминокиселините фенилаланин, тирозин, триптофан, орнитин и ЛИЗИН.

БИОГЕНЕЗА VS БИОСИНТЕЗА

- **Биосинтеза:** детално проучување на образувањето на секундарни метаболити чекор, по чекор. Се утврдува кои специфични ензими и гени се потребни за секој одделен чекор.

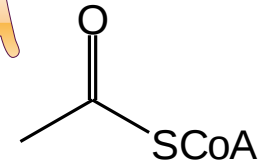

КЛАСИФИКАЦИЈА СПОРЕД БИОГЕНЕЗА (БИОСИНТЕТСКО ПОТЕКЛО)

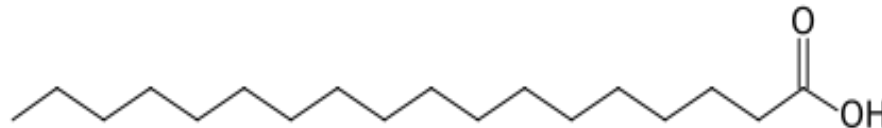
- Метаболичките патишта на секундарниот метаболизам започнуваат од мал број градбени единици – **клучни интермедијари**, кои најчесто се ко-продукти на примарниот метаболизам.

Ацетат (во форма на ацетил CoA)	→	Масни киселини, поликетиди, ароматични и макроциклични соединенија
Шикимат	→	Ароматични соединенија (прстен – C ₃ низа)
Мевалонат и 4C-јаглехидрати	→	Терпени и стероиди
Аминокиселини	→	Пептиди, некои алкалоиди и соединенија на N

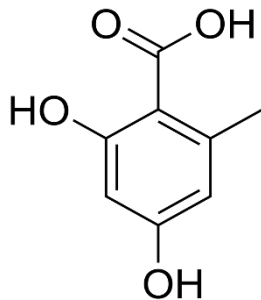
АЦЕТИЛ КОЕНЗИМ А

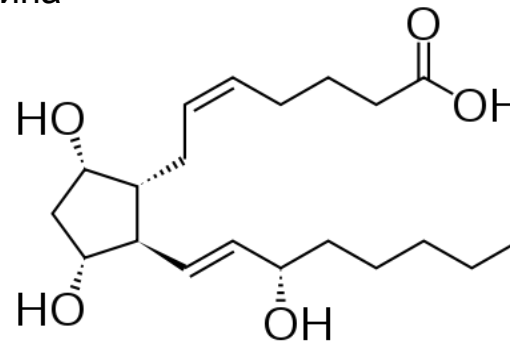
- Добивање:
 - Оксидативна декарбоксилација на пируватна (пирогроздова) киселина
 - β -Оксидација на масни киселини
- Секундарни метаболити со потекло од ацетил коензим А:

Стеаринска киселина

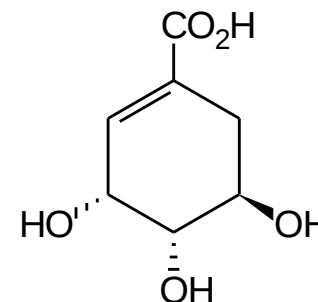

Орселинска киселина

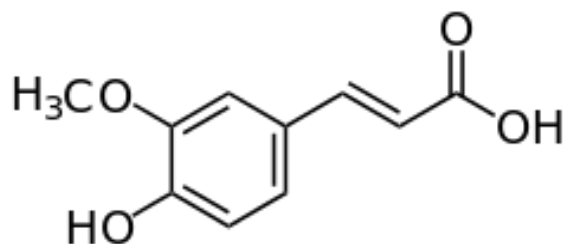
Простагландин PGF2

ШИКИМИ КИСЕЛИНА

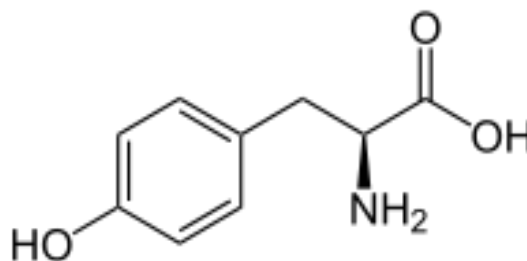

➤ Добивање:

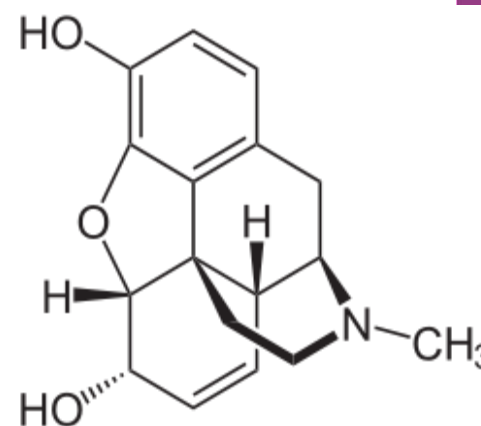
- Фосфоенол пируват (од гликолиза) со еритроза-4-фосфат (од пентозо-фосфатен циклус)
- Секундарни метаболити со потекло од шикими киселина:
 - ароматични соединенија, феноли
 - аминокиселини
 - алкалоиди

Ферулна киселина

тирозин

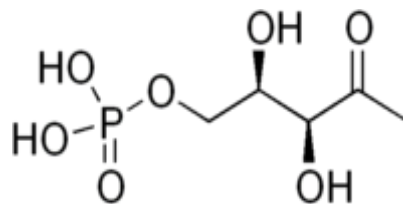

морфин

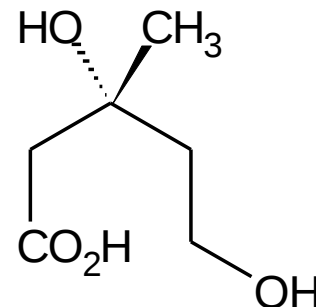
МЕВАЛОНСКА КИСЕЛИНА

➤ Добивање:

- Кондензација на ацетил CoA

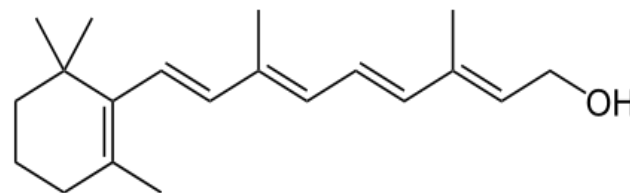
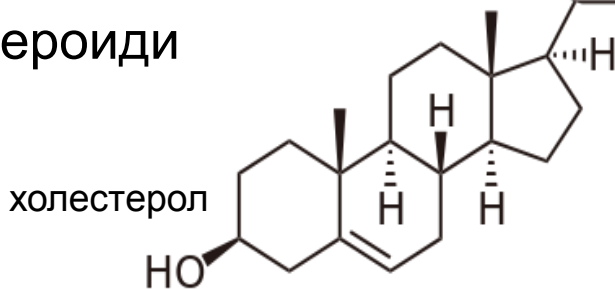

Деоxискилулоза-5-фосфат

- Секундарни метаболити со потекло од мевалонска киселина (заедно со прекурсорот деоксискилулоза-5-фосфат):

- терпени – терпеноиди
- стероиди

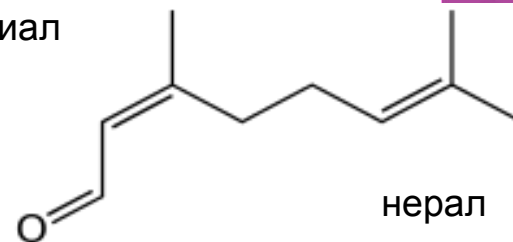

Витамин А

Цитрал Е- и Z- изомери

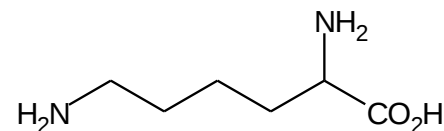
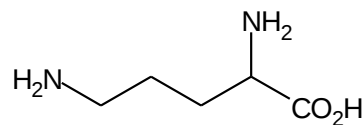
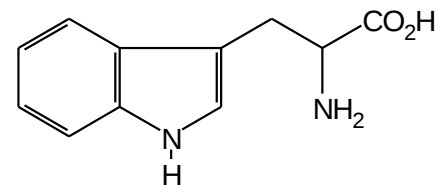
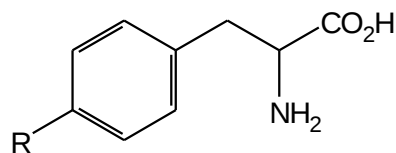
гераниал

нерал

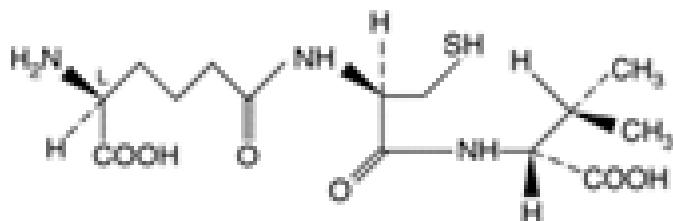
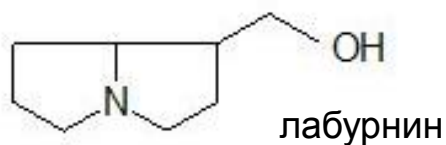
АМИНОКИСЕЛИНИ

- Алкалоиди
(фенилаланин, тирозин, триптофан, лизин и орнитин)

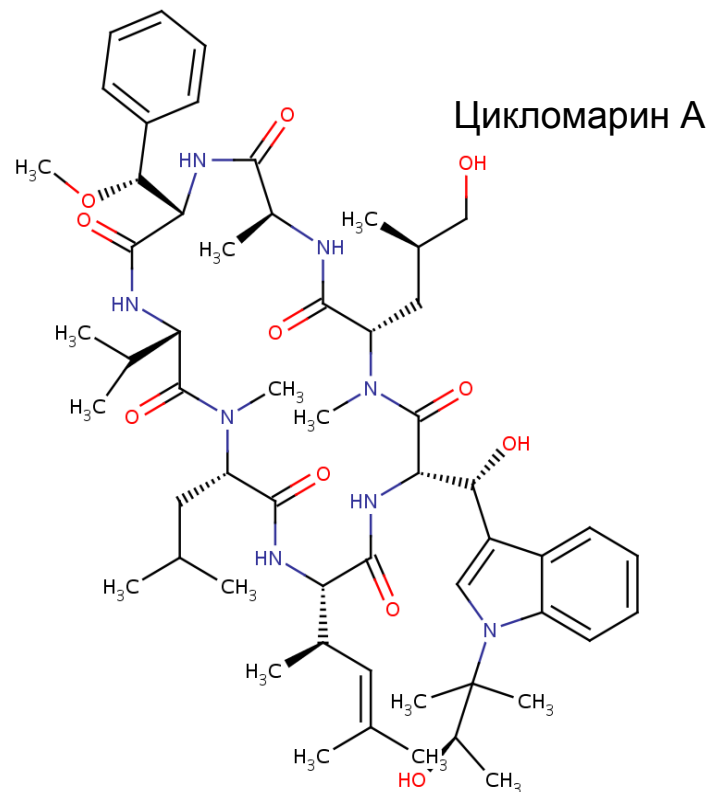

- Трипептиди
(полипептиди)

- Циклични пептиди.

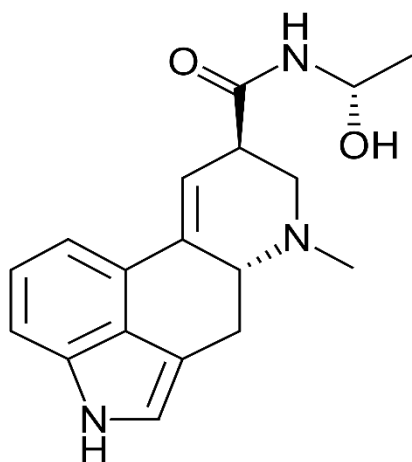

δ -(L- α -Amino adipyl)-L-cysteinyl-D-valine

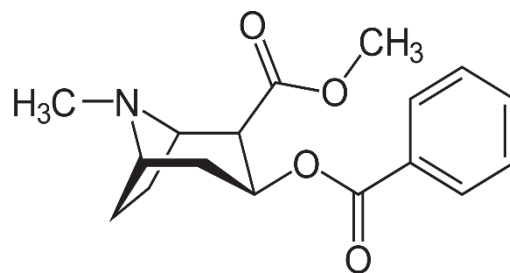

СЕКУНДАРНИ МЕТАБОЛИТИ СО МЕШАНО БИОСИНТЕТСКО ПОТЕКЛО

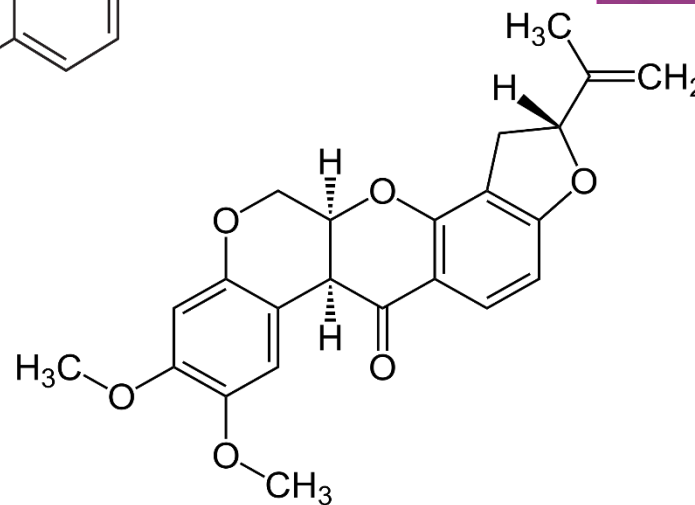
- Шикими киселина и терпеноиди
- Аминокиселини, ацетил CoA и шикими киселина
- Ацетил CoA, шикими киселина и терпеноиди,
- Алкалоиди, поради обемноста во одделна класа

Лизергинска киселина

кокаин

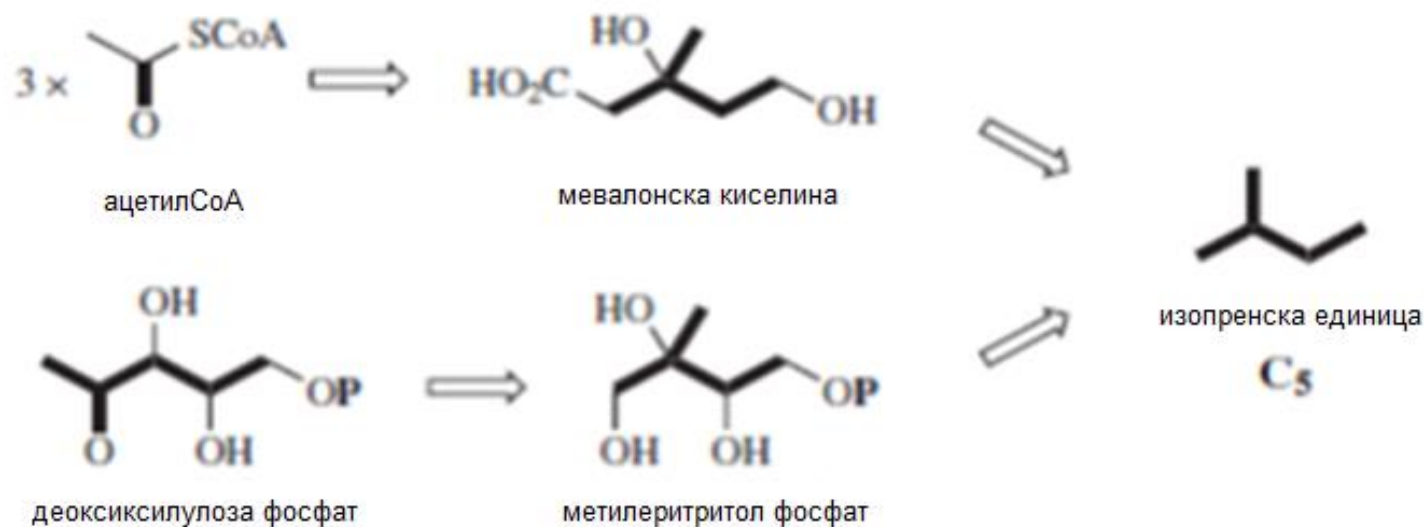
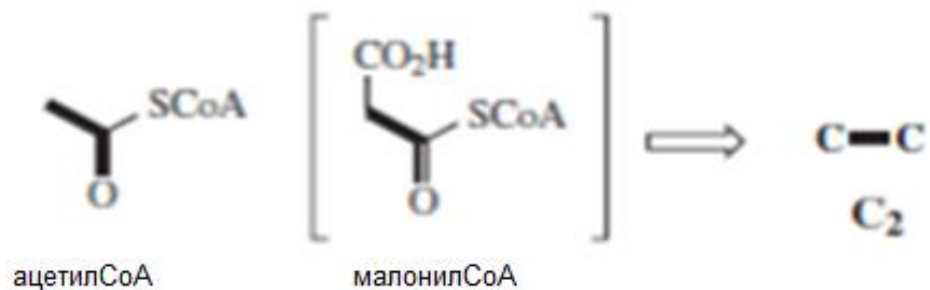
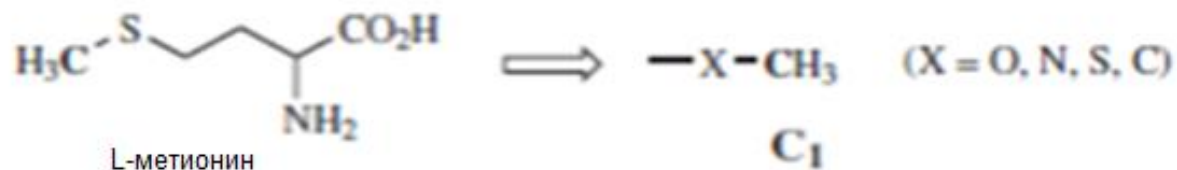
ротенон

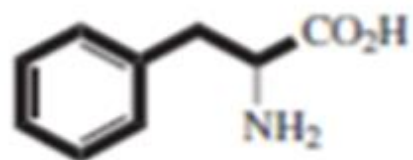
КОНСТИТУЦИЈА НА СЕКУНДАРНИ МЕТАБОЛИТИ

➤ Јаглероден и азотен скелет

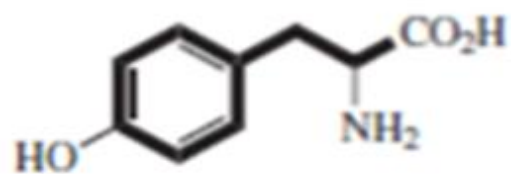
- C1: CH_3 -(O, S, N) пр. l-метионин, $-\text{OCH}_2\text{O}-$
- C2: ацетил CoA (кондензира во малонил CoA)
- C5: изопрен (биосинтеза на мевалонска киселина и метилеритритол фосфат)
- C_6C_3 : фенилпропил- (дезаминирање на фенилаланин или тирозин)
- $\text{C}_6\text{C}_2\text{N}$: (декарбоксилација на фенилаланин или тирозин)
- Индол · C_2N : декарбоксилација на триптофан
- C_4N : хетероциклично соединение пиролидин (добиеан од орнитин со декарбоксилација и дезаминирање)
- C_5N : хетероциклично соединение пиперидин (од лизин)

КОНСТИТУЦИОНИ ЕДИНИЦИ

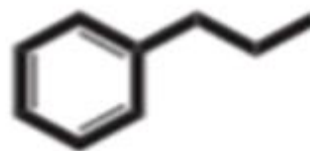

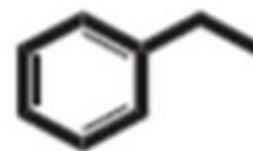
фенилаланин

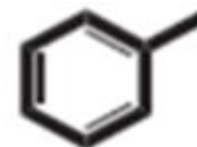
тирозин

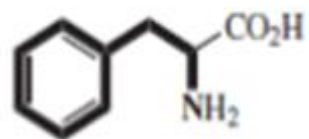
C_6C_3

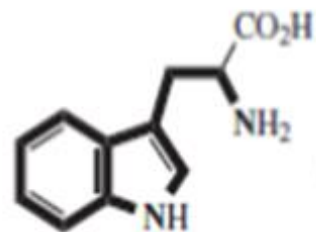
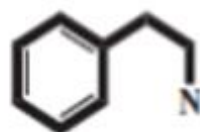
C_6C_2

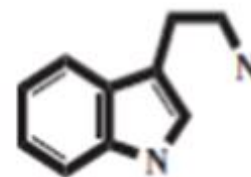
C_6C_1

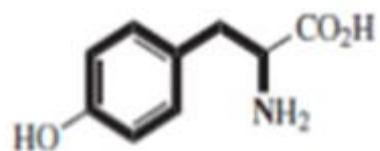
фенилаланин

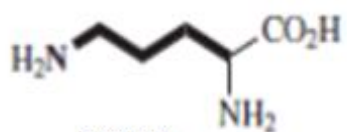
триптофан

индол C_8N

тирозин

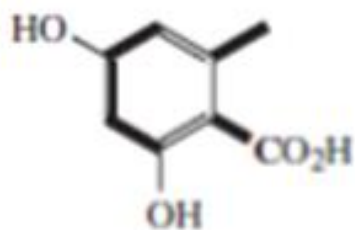
орнитин

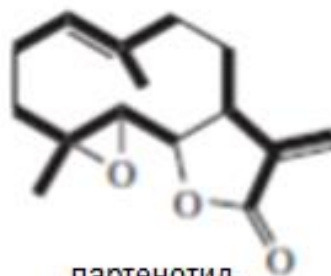
лизин

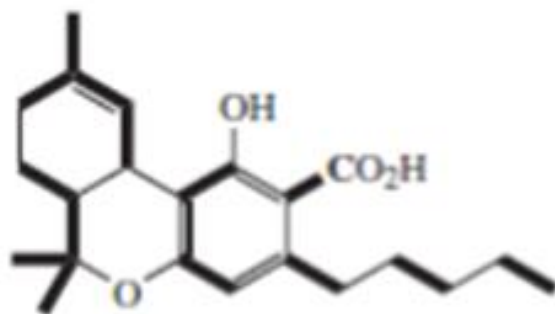
ГРАДБЕНИ ЕДИНИЦИ КАЈ НЕКОИ МЕТАБОЛИТИ

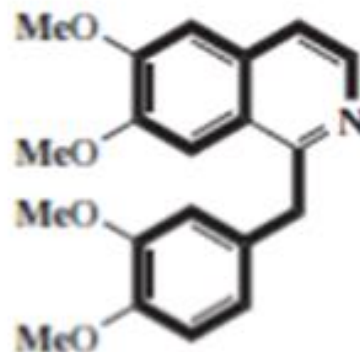
орселинска киселина

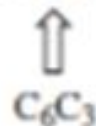
партенотид

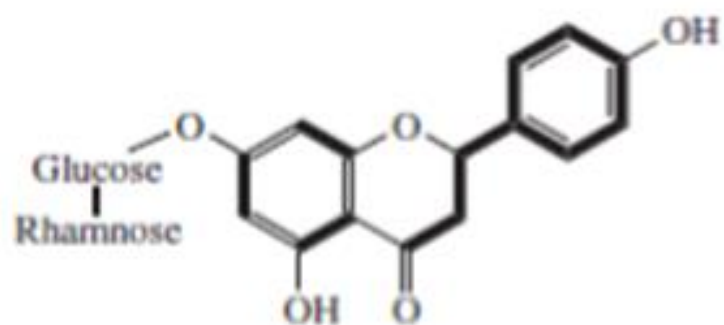

тетрахидроканабиолна киселина

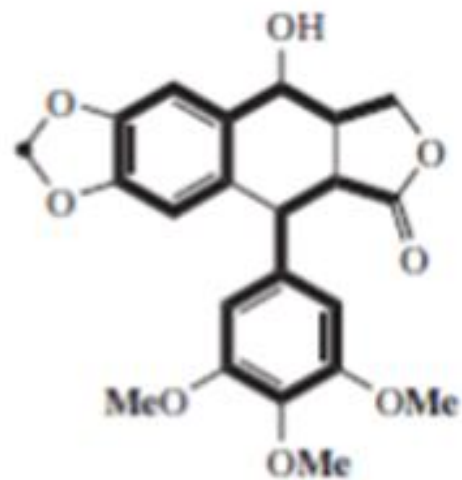

папаверин

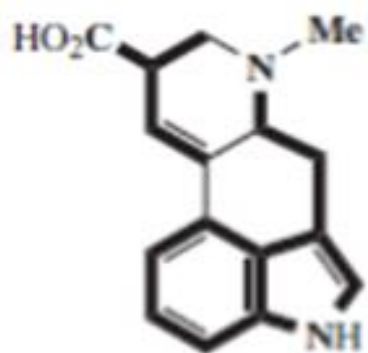

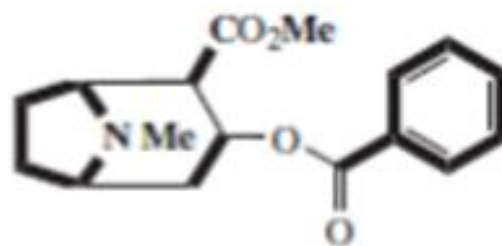
нарингин

подофитотоксин

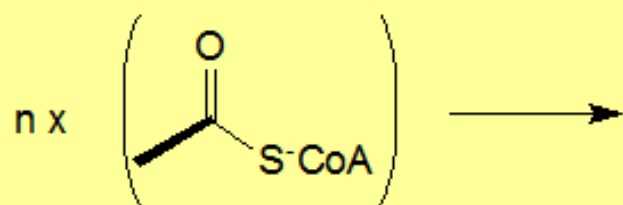
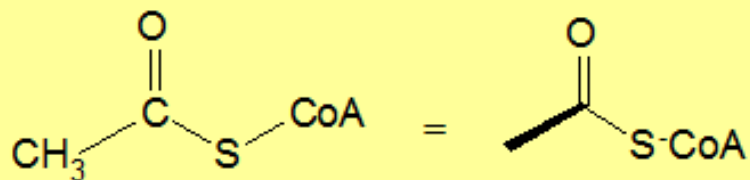
лизергинска киселина

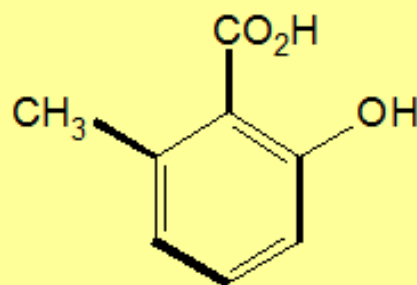
кокаин

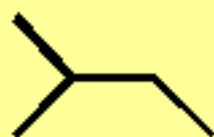
ВЕЖБИ

лауринска киселина

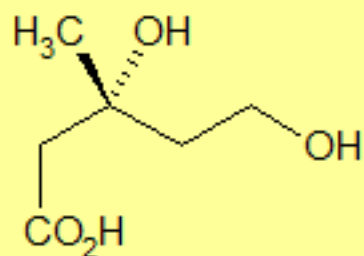

6-метилсалицилна киселина

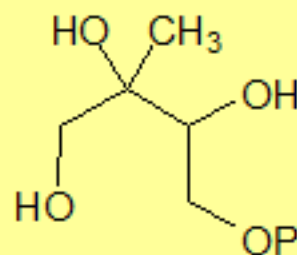

изопрен

=

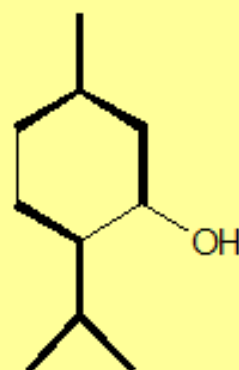
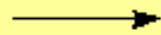
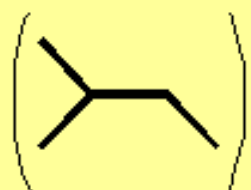

мевалонска киселина

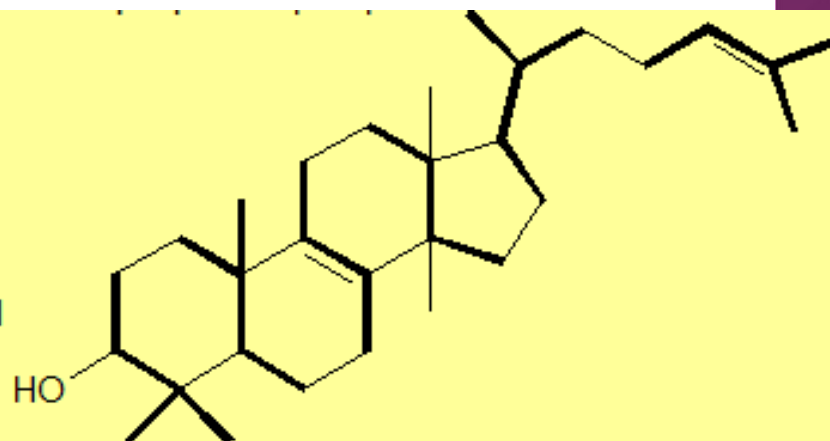

метил еритритол фосфат

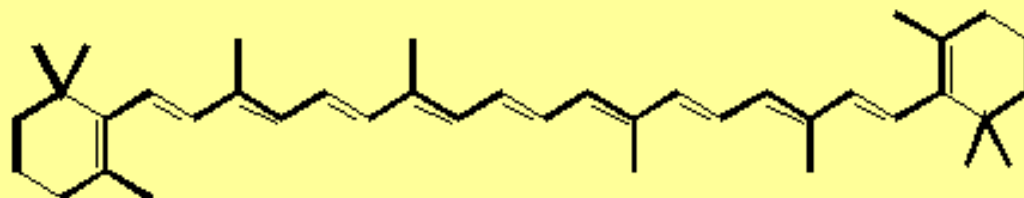
$n \times$

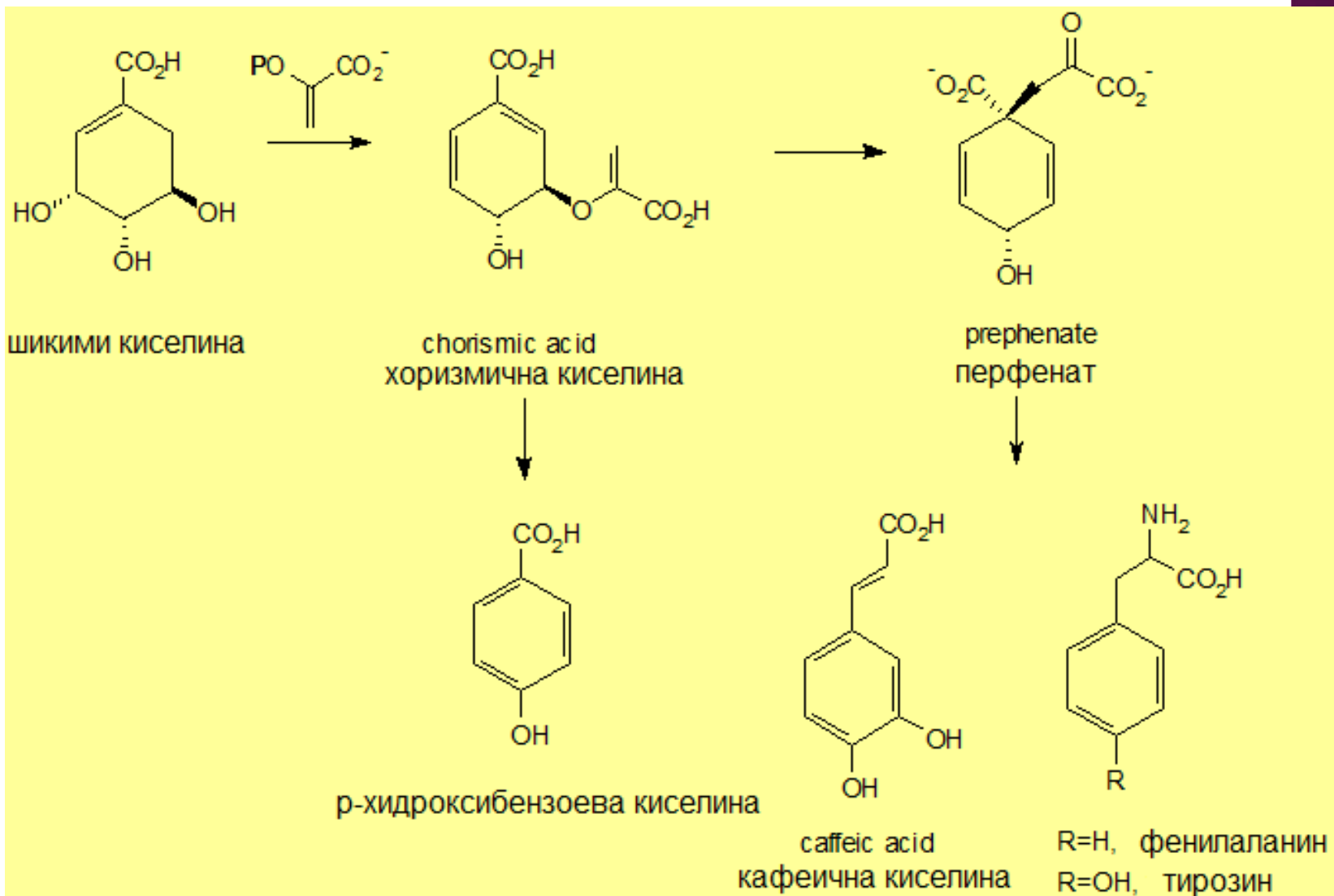
ментол

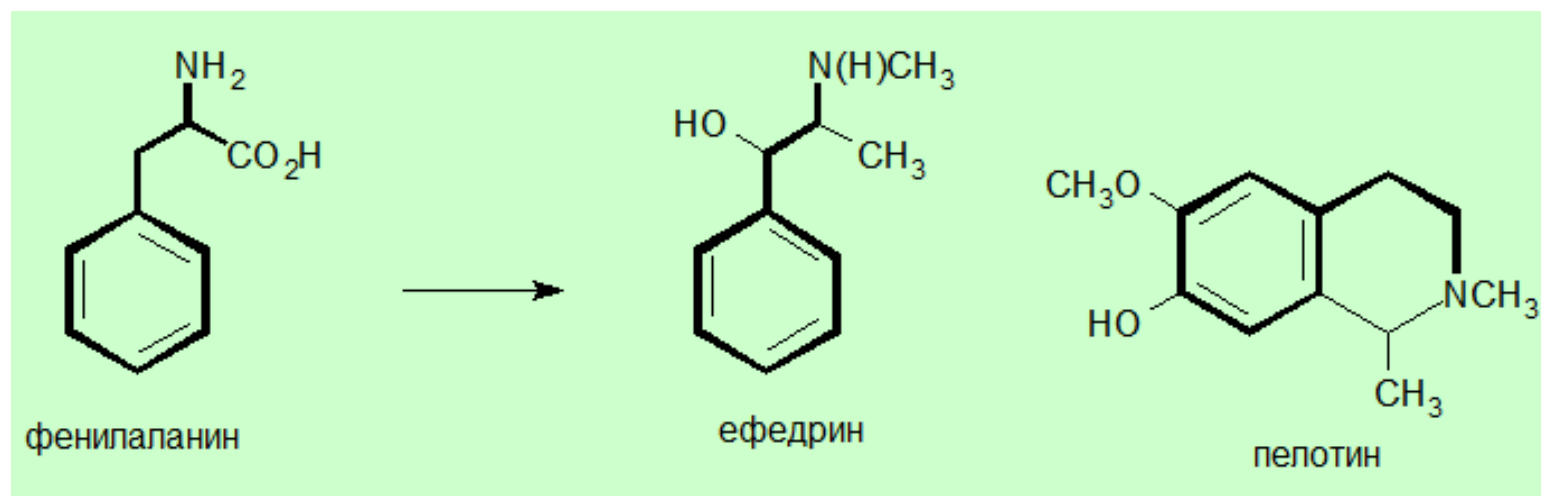
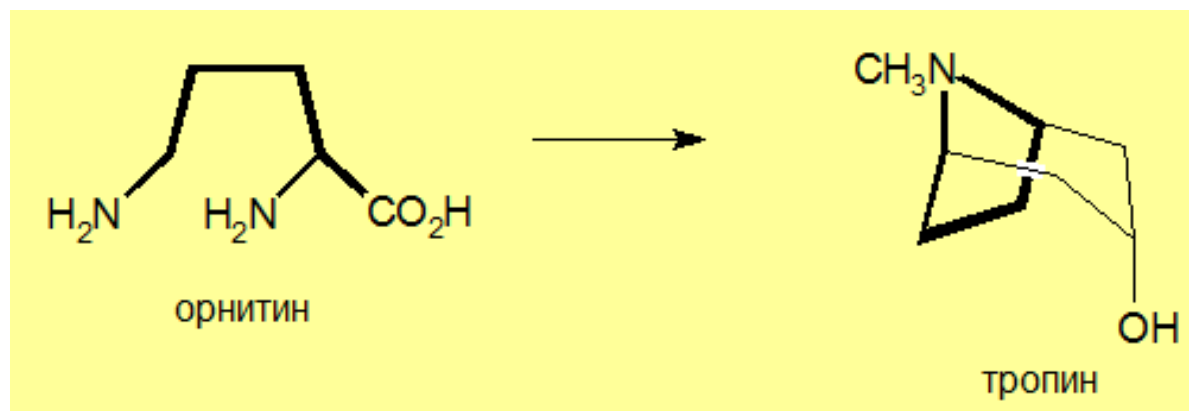

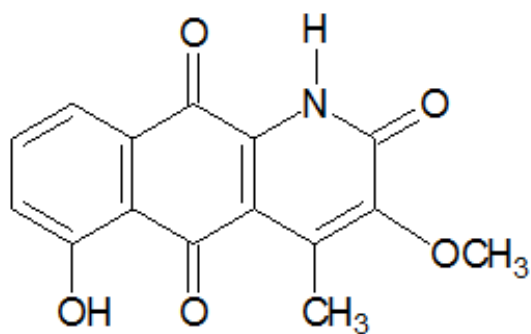
ланостерол

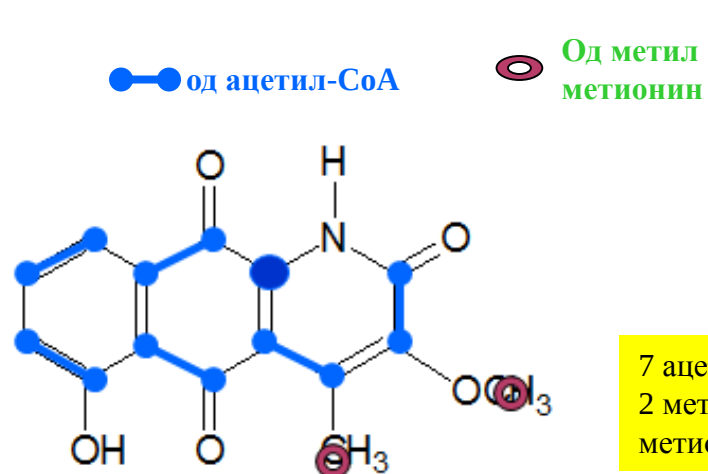
β -каротен

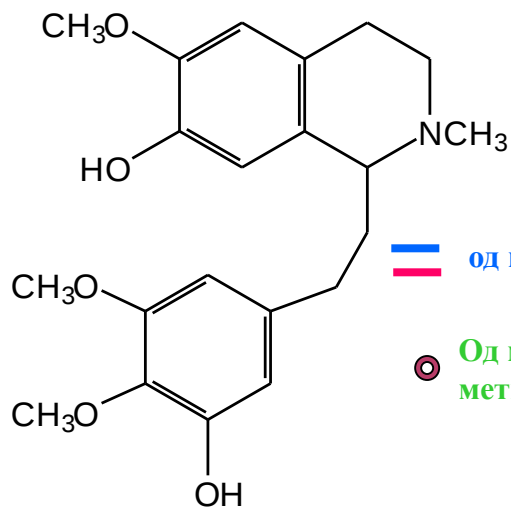

Марцанин D

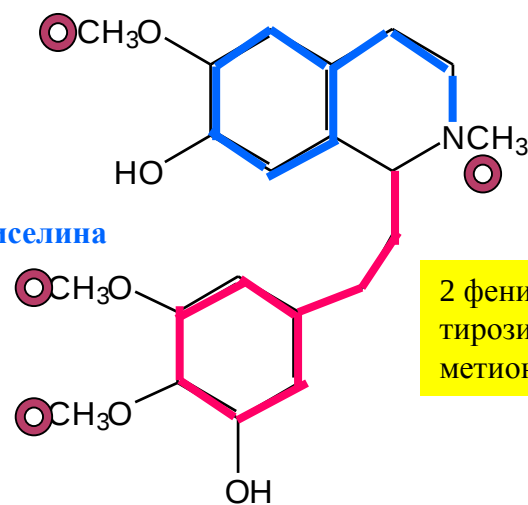

7 ацетилCoA +
2 метил
метионин

— од шикими киселина

○ Од метил метионин

2 фенилаланин/
тирозин + 2 метил
метионин